

Doggerland - Élisabeth Filhol

Una de les ficcions més comentades aquest estiu ha estat la sèrie francesa *L'effondrement*, que narra una crisi energètica de la societat europea en clau apocalíptica. Els cinc primers capítols inclouen dosis d'intriga i terror, mentre que el sisè, en comptes de resoldre els caps-i-puntes, articula una argumentació de caire ecologista. Segons la meva enquesta casolana, aquesta culminació ha estat ben rebuda pels joves, mentre que a molts dels que passem del mig segle de vida ens ha molestat que la trama estigués al servei d'un missatge persuasiu. Detecto sovint aquesta tendència, que els mil·lennistes semblen assumir amb naturalitat: més enllà del mèrit intrínsec, les ficcions es valoren per les intencions, per la moralitat, pel component modèlic dels protagonistes, i també per la vida dels autors.

Doggerland, d'Élisabeth Filhol -autora occitana d'expressió francesa-, toca de ple el tema del capitalisme literalment extractiu, ja que parla de les recerques, localitzacions, prospeccions, excavacions, extraccions i canalitzacions del petroli en el mar del Nord. El que resulta atractiu de la novel·la és que aquestes activitats no serveixen per vehicular un missatge d'alerta, ni tampoc són una excusa per desenvolupar-hi una trama sentimental, sinó que l'autora s'hi encara amb esperit científic: ens presenta, d'una banda, uns fets geogràfics i econòmics indiscutibles i, de l'altra, uns personatges inventats, sense jutjar ni uns ni altres -i el més curiós és que sembla més interessada en els fets que en els personatges.

Resulta difícil d'oblidar la descripció de la tempesta Xaver -més aviat un huracà- que ocupa les primeres pàgines: com es forma, com és percebuda pels meteoròlegs abans que es manifesti, com és transmesa a les autoritats i com arriba als ciutadans. Les millors pàgines del llibre són descripcions prolixes escrites per algú que coneix el tema de què parla i que sap donar-li una forma que ens captiva, sense recórrer a resums ni a sentències. Són aquestes descripcions, i no pas el proselitisme o les triangulacions amoroses, les que fan el llibre recomanable.

Els protagonistes de *Doggerland* són quatre: el director d'una oficina meteorològica; la seva germana, que estudia l'arqueologia del subsòl marí; i finalment el marit i l'antic xicot d'ella, que dirigeixen estudis d'impacte ambiental. La novel·la els segueix en el transcurs d'una tempesta que assota les costes d'Escòcia -d'on provenen- i de Dinamarca -on són per assistir a un simposi d'arqueologia submarina que aspira a coordinar els esforços dels historiadors i de les empreses extractores.

Cadacun dels quatre científics protagonistes té una relació diferent amb el mal temps i amb els altres tres personatges. A tots, però, la tempesta Xaver els roba escenes al llarg de la novel·la, fins que a l'últim descobrim que la geologia resulta encara més rellevant que no pas la meteorologia. Élisabeth Filhol ens sedueix amb la història turbulenta de la zona, que té com a conseqüència les reserves de recursos fòssils, però també un perillós estrès del subsòl, i que no prové de les plataformes petrolieres sinó que té l'origen en la prehistòria. Són diversos els cicles que coincideixen ara mateix en el mar del Nord, al costat dels quals les vicissituds de quatre humans ens poden semblar poc rellevants. El més apassionant són els moviments de l'Atlàntic, el rebrot postglacial i en tercera instància els desequilibris recents provocats per la recerca de petroli. La novel·la dedica unes quantes pàgines a Storegga, el marge noruec de la plataforma continental, que fa milers d'anys va rebre una esllavissada de milers de milions de metres cúbics que encara no s'ha estabilitzat.

Doggerbank és el nom que rep la zona central del mar del Nord, mentre que s'anomena Doggerland una llenca de terra que va ser habitada fins fa milers d'anys i que actualment està submergida: una Atlàntida septentrional de la mida de Bèlgica, que va ser poblada per avantpassats nostres dels quals no conservem cap rastre cultural: parlem de quan es podia anar caminant del que ara anomenem Regne Unit al que ara anomenem Dinamarca. De tant en tant es detecten a la riba de l'Atlàntic restes d'arbres que han quedat submergits a uns quinze metres sota terra: eren anomenats els boscos de Noè. "En comptes dels quaranta dies i quaranta nits que compta el Diluvi, van caldre sis mil anys de pujada progressiva de les aigües. Però el resultat és el mateix, amb un abans i un després." Com és previsible, els interessos de l'arqueologia submarina col·lideixen amb els de les companyies petrolieres, però a la novel·la el conflicte no pren la forma de discussió abrandada, ja que els protagonistes estan d'acord en els fets, es coneixen personalment, comparteixen dades i en comptes de formular acusacions de cara al públic –inexistent– prefereixen intercanviar punts de vista sense acritud.

Si bé de seguida ens adonem que els personatges no són pas el que interessa més a l'autora, resulta temptador contraposar-los més enllà de la seva posició sobre l'ús de combustibles fòssils: dels dos germans, ell s'inclina per observar els núvols i ella per gratar sota terra, però no n'hi ha cap de gaire interessat en el que tenen al davant (al contrari que un dels especialistes en estudis ambientals, que anys enrere va fer un moviment que ha tingut conseqüències en les vides dels altres). A la historiadora i al meteoròleg els interessa, respectivament, el passat llunyà i el futur immediat. Potser de

manera inconscient, els protagonistes es busquen unes ocupacions absorbents, de manera especial els que busquen literalment petroli, amb una motivació que en el llibre es compara amb la recerca d'un tresor. Si busquem metàfores, també les podem trobar en la relació entre els moviments geològics i els sentiments dels personatges, o bé en la diferència de profunditat amb què excaven: metres en el cas de la recerca arqueològica, quilòmetres en l'extracció de combustibles fòssils. En canvi no trobem en el llibre res semblant a una crítica al "sistema". De fet, l'autora passa directament de la geologia als sentiments, sense entretenir-se en qüestions econòmiques ni socials, excepte quan repassa l'evolució de les ciutats del litoral, que evolucionen de manera sobtada a partir de l'explotació i l'esgotament de petroli -com els poblets de Califòrnia durant la febre d'or.

Lars von Trier (*Breaking the waves*, 1996) i Isabel Coixet (*La vida secreta de les paraules*, 2005) han aprofitat el poder simbòlic de les plataformes petrolieres situades al mar del Nord per explicar històries d'interès humà. Élisabeth Filhol, per contra, pren els humans com a excusa per parlar de fets que ens sobrepassen, al costat dels quals les nostres vides individuals no tenen cap valor, tal com es plasma a l'epíleg del llibre.

Élisabeth Filhol (Mende, Lozère, 1965) ha treballat com a auditora, gestora de tresoreria i analista financera. *Doggerland* és la seva tercera novel·la i la primera que - en les mans solvents d'Albert Pejó- s'ha traduït al català. Com que no compleix les expectatives decimonòniques del que considerem una novel·la, no podem dir que sigui rodona, però en la mesura que planteja de manera informada i intel·ligent la relació entre l'ésser humà i això que per abreujar anomenem "natura", tenim la seguretat que val la pena llegir-la.